

SUPORTURI DE VATRĂ GETO-DACICE DESCOPERITE LA VĂLENI (JUD. VRANCEA)

DE

GHENUȚĂ COMAN

Numeroase vestigii geto-dacice descoperite, fie prin săpături sistematice, fie prin cercetări periegetice, ca produse ale unei tradiții ancestrale, demonstrează că evoluează ascendent, pe baza experienței generațiilor în ascensiunea lor și, uneori, chiar sub anumite influențe ale unor înflori-toare civilizații.

Bogăția vestigiilor geto-dacilor descoperite în vasta lor arie geografică conferă — în evoluția lor — statornicie, trăinicie, diversitate în unitate, continuitate de locuire, măreție și frumusețe.

Rod al societății geto-dacice din perioada clasică, cu obirșia lor binecunoscută în lumea tracică, piesele care urmează a fi prezentate au fost descoperite în anul 1969 în stațiunea arheologică din punctul denumit „La Gorgane”, situat în partea de est a satului Văleni (com. Ruginești, jud. Vrancea), pe malul drept al riului Trotuș, puternic ravenat.

Piesele în discuție, reprezentind un cap fragmentar de berbec și un corn de berbecel, provin dintr-un mediu arheologic cu resturi ceramice din epoca bronzului și Latène¹.

Observația atentă cu privire la realizarea celor două piese descoperite întâmplător denotă că ele au fost executate din lut ars în trei faze. Mai întâi o fost executat scheletul din pastă cu mult amestec de cioburi pisate. Apoi s-a așezat pe deasupra un strat de pastă fină, gros de 1—2 mm, și s-a fățuit întreaga suprafață, pe care, după aceea, s-a executat decorul. În sfârșit, în ultima fază s-a făcut arderea, căpătind culoarea cărămiziu spre brun în spărtură (în interior) și cărămiziu spre maro-gălbui la exterior.

Din ceea ce s-a păstrat din capul de berbec rezultă că meșterul-artist a realizat un animal viguros, într-o formă foarte îngrijită, expresivă, care impresionează prin forma realist-naturalistă. Fără teama de a greși el poate fi asemănat cu un berbec actual din rasa merinos de Pallas (fig. 1/a—b).

Într-adevăr, pe un gît viguros se sprijină un cap inzestrat cu puternice coarne răsucite în spirală. Pe suprafața lustruită a coarnelor s-a realizat decorul în relief cu creștături prin caneluri paralele într-o formă spiralică, care se armonizează în ansamblul coarnelor. Ochii sînt rotunzi,

¹ Cercetări sistematice efectuate de C. Buzdugan și V. Căpitanu. Material inedit în Muzeul de istorie din Bacău.

înconjurați de cite un cerc în relief în care pupila este ușor adincită. Deoarece stratul de fătuială este căzut în dreptul gurii și a nărilor, presupunem că și acestea, care lipsesc, au fost executate în aceeași manieră (fig. 2/a—b).

A doua piesă, așa cum s-a menționat, reprezintă cornul drept al unui berbecel, realizat din același material și în aceeași tehnică (fig. 1/1).

Ținând cont de rezultatele săpăturilor sistematice efectuate în punctul respectiv, ca și de descoperirea unor piese asemănătoare se poate afirma că fragmentele descrise mai sus provin din suporți de vatră. Considerăm cu totul improprie denumirea de „căței de vatră”, deoarece ase-

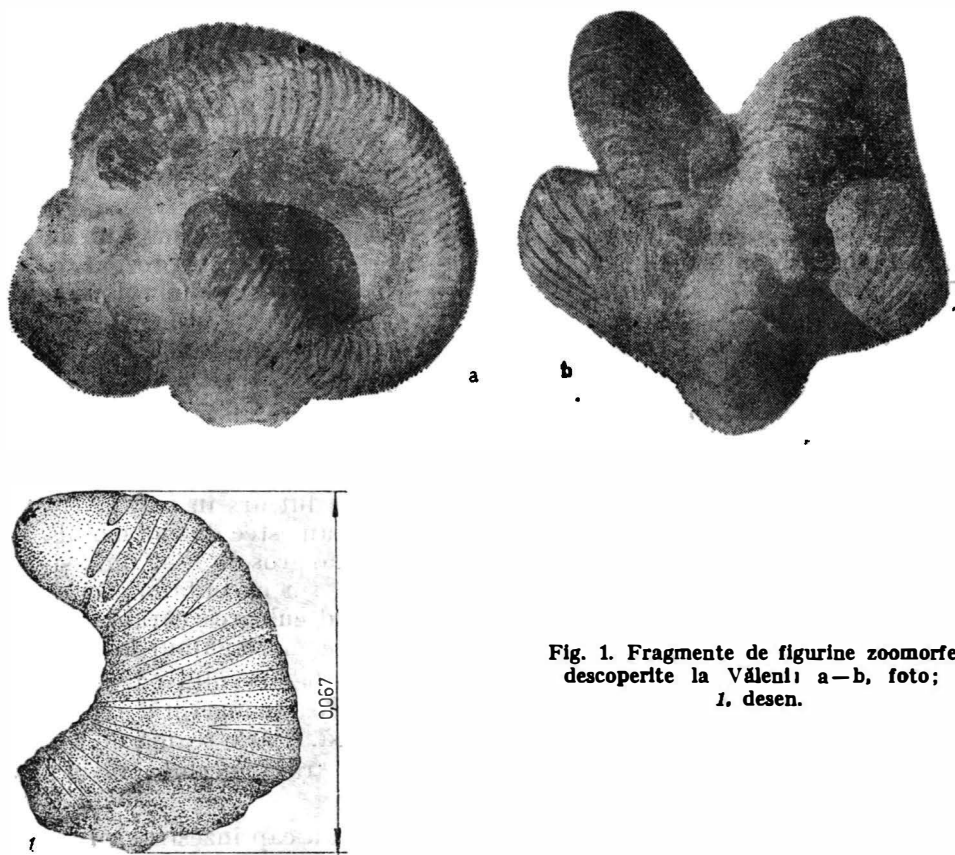

Fig. 1. Fragmente de figurine zoomorfe descoperite la Văleni; a—b, foto; 1, desen.

menca piese, pe lingă „căței”, pot reprezenta berbeci, cai și alte animale, sau pot fi fără nici un decor. Implicit, asemenea piese pot fi legate, în primul rînd, de funcționalitatea lor. Puse paralel pe o vatră ele fac ca focul să nu se împrăstie, iar deasupra se pune recipientul pentru fiert mîncarea, îndeplinind funcția de suport, care se întîlnește și astăzi sub formă de pirostrie. În cele mai multe cazuri aceste suporturi de vatră sînt considerate

ca reprezentări magice sau religioase². După părerea noastră, în arheologie se exagerază prea mult în acest sens. Se pare că aceste suporturi pot reprezenta mai curînd, pe de o parte, nivelul tehnicii instalațiilor de foc, iar pe de alta, nivelul conștiinței sociale³, manifestîndu-se ca și în alte perioade simțul frumosului prin a împodobi uneltele și ustensilele casnice sau de alt gen prin elemente decorative. Amintim că în săpăturile de la Dodești, în una din locuințele aparținînd secolului al IV-lea e. n., s-au descoperit suporturi sub forma unor cărămizi mai lungi fără protome, reprezentînd animale și fără nici un decor. Mai sînt și acestea „căței de vatră”? De aceea, ar fi mai nimerit ca în loc de „căței de vatră” să li se spună *suporturi de vatră*, indicîndu-se în prezentare decorul sau animalul redat prin protomele respective.

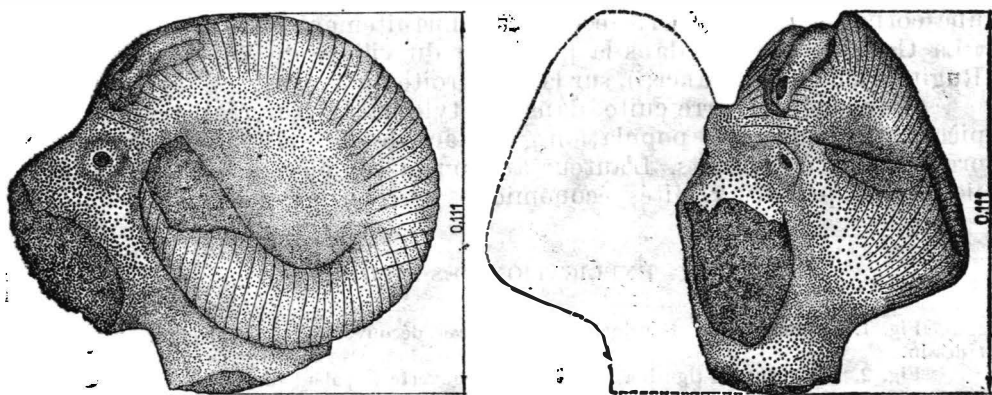

Fig. 2. Fragment de flgurină zoomoră descoperită la Văleni: (desen).

Așa cum s-a subliniat mai înainte, fragmentele prezentate se caracterizează prin redarea naturalist-sculpturală a capului, a coarnelor, ochilor, etc., cu multă finețe, iar celelalte piese rezultate din săpăturile sistematice care se întregesc, au particularitățile anatomice schematic realizate, folosindu-se în mod curent incizia într-o formă neglijentă (mai mult sgîriat).

Se pare că aceste deosebiri ar putea fi expresia unor realități comunitare din care se departajează o anumită diferențiere socială în curs de desfășurare. Pe de altă parte, se pare că aceste reprezentări mai mult sau mai puțin artistice (sau realist) redată sînt legate de modul de viață păstoraască (pe lângă alte ocupații), ca și de perpetuarea unor tradiții ale artei traco-getice care se vor manifesta secole de-a rîndul, demonstrînd că dezvoltarea economică și socială a populației autohtone se făcea în strînsă legătură cu lumea de la Dunărea de Jos.

În ceea ce privește încadrarea cronologică a pieselor prezentate nu insistăm, deoarece, așa cum s-a mai amintit, ne sprijinim pe analogiile

² Gh. Blichir, *Cultura carpică*, București, 1973, p. 142—145 și bibliografia respectivă.

³ D. Berclu, *Arta traco-getică*, București, 1969, p. 161—201; Radu Vulpe, *Cultura geto-dacă în istoria poporului român*, sub redacția lui A. Oțetea, București, 1970, p. 35—36.

cu materialele arheologice rezultate din săpăturile sistematice efectuate aici și, implicit, pe suporturile de vatră care au fost datate în secolele II—I î. e. n.

CHENETS GÉTO-DACES DÉCOUVERTS À VĂLENI (DÉP. DE VRANCEA)

RÉSUMÉ

L'article présente deux pièces, une tête fragmentaire de bœlier et une corne de jeune bœlier, découvertes fortuitement en 1968 au lieu-dit « La Gorgane », situé dans la partie est du village de Văleni (comm. de Ruginești, dép. de Vrancea), sur la rive droite du Trotuș.

Façonnés en terre cuite, dans un style naturaliste-réaliste, ces deux pièces, attribuées à la population géto-dace des IIe—Ier siècles av. n. è., proviennent de chenets. L'auteur attribue à ces pièces le rôle d'expression artistique des réalités économiques et sociales.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. Fragments de figurines zoomorphes découvertes à Văleni; a—b photo; 1 dessin.

Fig. 2. Fragment de figurine zoomorphe découverte à Văleni (dessin).